

Biogospodarstvo i buduća
bioprehrambrena industrija
i biopoljoprivreda:

Na koji način radničke organizacije mogu utjecati na promjenu?

Ugovor br. VS/2017/0319

Izvršni sažetak

uz financijsku podršku
Europske unije

Areté
Research
& Consulting
in Economics

Upravni odbor projekta

Jesper Lund-Larsen, politički savjetnik, 3F United Federation of Danish Workers (3F Sjedinjena federacija danskih radnika), Danska

Arnd Spahn, politički tajnik za poljoprivredni sektor, EFFAT

Estelle Arnette Brentnall, politička tajnica za prehrambeni sektor, EFFAT

Projektini tim

Serena Berisio, Areté Research & Consulting in Economics (Areté, istraživanja i savjetovanje na području gospodarstva), Italija

Alberico Loi, Areté Research & Consulting in Economics (Areté, istraživanja i savjetovanje na području gospodarstva), Italija

Renata Rakic, Areté Research & Consulting in Economics (Areté, istraživanja i savjetovanje na području gospodarstva), Italija

Professor Lene Lange, LLa-BioEconomy, Research & Advisory (istraživanja i savjetovanje), Danska

Karen Hamann, IFAU Institute for Food Studies & Agroindustrial Development (Institut za prehrambene studije i poljoprivredni razvoj), Danska

Claire-Marie Luitaud, Blezat Consulting, Francuska

Zahvale

Izvešće o studije rezultat je timskog rada Savjetnici, Areté Research & Consulting in Economics, izradili su nacrt izvješća i bili su zaduženi za prikupljanje podataka i empirijsku analizu, uz suradnju IFAU-a iz Danske i Blezat Consultinga iz Francuske. Članice EFFATa također su znatno pridonijele tom radu. Naša velika zahvalnost upućena je pomoći i posvećenosti malenog upravnog odbora koji je omogućio ovaj rad. Posebno se zahvaljujemo ostalim kolegama iz EFFATa, koji su svojom pomoći pridonijeli na brojnim područjima.

Izjava o ograničenju odgovornosti

Ova publikacija odražava samo mišljenje autora. Europska komisija nije odgovorna za bilo koju eventualnu uporabu informacija sadržanih u ovoj publikaciji.

Izvršni sažetak

Ova studija temelji se na informacijama i doprinosima prikupljenim kroz sekundarno istraživanje u kombinaciji s razgovorima s ključnim dionicima, obavljenim u okviru odabira studija slučajeva usredotočenoj na procesima širokog raspona, čiji cilj je dodatna vrijednost biomase. U studiji je žiža uglavnom bila na **utjecaju i posljedicama biogospodarstva u smislu stvaranja novih radnih mjesta / neophodnih vještina radnika u prehrambenoj industriji**, ali su također razmatrana povezanost s drugim aktivnostima i gospodarskim granama (uključujući grane koje se bave neprehrambenim proizvodima i stvaranjem energije).

Europska komisija biogospodarstvo definira kao „proizvodnju obnovljivih bioloških izvora energije i konverziju tih izvora i otpada u proizvode s dodatnom vrijednošću, poput hrane, stočne hrane, bioproizvoda i bioenergije.“ Praktično to znači da biogospodarstvo pokriva sve dijelove gospodarstva, koji se oslanjaju na preradu bioloških izvora, poput poljoprivrede, ribarstva, prehrane, šumarstva, kemikalija, materijala, poboljšivači tla i bioenergija.

Biogospodarstvo je ključni pridonositelj gospodarskom rastu i zapošljavanju diljem EU. Europska komisija ističe da je ukupni promet biogospodarskih grana u EU u 2015. godini procijenjen na 2.259 milijarde eura; iste te godine, biogospodarstvo brojalo je 18 milijuna radnika zaposlenih uglavnom u poljoprivredi i proizvodnji ishrane, napitaka i duhana. Na temelju procjena i predviđanja mjerodavnih izvora, **biogospodarstvo u cjelini posjeduje zamjetne potencijale u smislu budućih novih radnih mjesta**. Po procjenama industrije koje je Europska komisija navela u *Akcijski plan biogospodarstva za 2018¹*, biogospodarstvo Europske unije može stvoriti čak i do milijun novih zelenih radnih mjesta do 2030. godine, osobito u ruralnim i priobalnim regijama. Značaj pridonosenja poljoprivrede i prehrambene industrije ukupnom zapošljavanju u biogospodarstvu u budućnosti može opasti, iako može doći do pomaka ovog trenda, makar djelomično, zbog povećanog zapošljavanja u šumarstvu i „plavom biogospodarstvu“ (biomasa iz oceana i kopnenih voda). Vjerojatno će do većeg djela rasta u zapošljavanju doći u neprehrambenim granama (uključujući tečna biogoriva i bioenergiju), kao uslugama podrške (logistika, oprema i proizvodne sirovine, itd.): pod tim se podrazumijeva da bi **sindikati koji predstavljaju radnike u poljoprivredi i prehrambenoj industriji trebali obratiti pozornost na razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla u neprehrambenim granama** i ne bi smjeli **previdjeti proširenje usluga podrške te poboljšati suradnju s relevantnim sindikatima**.

Studija je otkrila da **biogospodarstvo** u mnogome **podsjeca na preradu hrane i kemijsku industriju**, obzirom da ove grane rabe visoko automatiziranu opremu za preradu, da se proizvodnja temelji na procesima, te da industrijske grane prerađuju biomasu u proizvode i materijale. Studija slučaja je također otkrila da su **načela, procesi i vještine neophodne za prehrambenu industriju i za preradu biomase prilično transverzalne**. Studija je također pokazala da **osim pozitivnih učinaka u smislu stvaranja novih radnih mjesta** (moguće znatan broj), razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla (uključujući neprehrambene) može poboljšati profitabilnost prehrambenih tvrtki i time **pozitivno pridonijeti očuvanju broja radnih mjesta u prehrambenoj industriji**. Iz ove studije jasno je vidljiv **značaj uspostavljanja međugranske povezanosti i promidžbe suradnje među raznim skupinama dionika** kao uvjet razvoja lanaca vrijednosti biološkog podrijetla. Ovi uvjeti su osobito značajni za razvoj industrijskih **klastera velikih razmjera biološkog podrijetla**, koji posjeduju **znatne potencijale u smislu stvaranja novih radnih mjesta**.

¹ Europska komisija (2018.), *Biogospodarstvo: europski način iskorištavanja prirodnih resursa – Akciji plan 2018*, Glavna uprava istraživanje i inovacije - Jedinica F – Biogospodarstvo.

Iz studije također proizlazi da je **razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla u sustavu poljoprivrede i prehrane** suočen s brojnim izazovima i ograničenjima: neki od njih **pogađaju radnike** i imaju **izravnih posljedica po sindikate**:

- Osobito po pitanju **stvaranja radnih mjesta** treba zamijetiti da su za neke biološke procese potrebna znatna ulaganja kapitala, ali relativno ograničena radna snaga (proces iziskuje veliki kapital, a ne procese s velikom radnom snagom).
- **Usredotočenje brojnih inicijativa za razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla na pojedinačne grane** može ih spriječiti od korištenja međugranskih sinergija. Najveći potencijal za stvaranje radnih mjesta, ili bar za očuvanje trenutnog broja radnih mjesta, nalazi se u međugranskom pristupu razvoju lanaca vrijednosti biološkog podrijetla.
- Na koncu, postoji i problem **raspodjele vrijednosti među sudionicima** u lancu biološkog podrijetla, s posebnom pozornošću za **dio namijenjen radnicima**.

Izazovi za **radnike** mogu biti tema rada samo sindikata, ili kroz suradnju/dijalog s drugim dionicima (subjekti poslovanja, tvorci politike, civilno društvo, itd.).

Iz studije također proizlazi da je **biogospodarstvo prije svega okarakterizirano raznolikošću**. U cilju razvoja lanaca vrijednosti biološkog podrijetla, **potrebno je uzete i u obzir te raznolikosti kako bi ih u potpunosti razumjeli i kako bi im se pristupilo na odgovarajući način**: u slučaju da se to ne učini, mogu se propustiti neke mogućnosti i/ili neriješeni izazovi, što može biti opasno po relevantne inicijative.

Studija također ističe **kritične uvjete koje treba ispuniti** kao bi se u potpunosti iskoristio potencijal biogospodarstva u smislu stvaranja radnih mjesta (ili bar očuvanje trenutnog broja radnih mjesta):

1. Primjena „**kaskadnog pristupa**“² kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal stvaranja dodatne vrijednosti biomase bez negativnih neželjenih učinaka po okoliš.
2. Uspostavljanje **međugranske povezanosti** (poljoprivredne aktivnosti s obradom; među lancima vrijednosti prehrane i neprehrambeni proizvodi) i **suradnje različitih skupina dionika** (poslovni subjekti; istraživački i obrazovni centri; institucije i tvorci politike; civilno društvo; itd.) u cilju potpunog iskorištavanja gore navedenih raznolikosti i provedbe „kaskadnog pristupa“.
3. Uspostavljanje odgovarajuće politike / regulatornih okvira, u cilju da:
 - a. se **regulatorna ograničenja svedu na minimum** kako bi se biomasa u potpunosti iskoristila u procesu dodavanja vrijednosti, **bez nepovoljnog utjecaja na društvene standarde i očuvanje okoliša**.
 - b. se **pruži financijska podrška i stimulans** za poslovne subjekte, istraživačke i obrazovne centre.

Ovi rezultati studije jasno ukazuju na to da bi **sindikati** trebalo ne samo da **prate razvoj biogospodarstva s velikom pozornošću** već bi trebalo da **odigraju ulogu u oblikovanju tog razvoja**. Drugim riječima, sindikati bi trebali **definirati „biogospodarstvo kakvo oni žele“** i trebali bi aktivno **pridonijeti ostvarenju modela biogospodarstva, koji bi odgovarao njihovim vrijednostima i ciljevima**.

² Kaskadni pristup podrazumijeva dobivanje najvrjednijih proizvoda u prvoj fazi obrade biomase, i proizvode niže vrijednosti tek u narednim fazama; na koncu, za stvaranje energije rabe se samo ostaci prerade biomase u bioproizvode. Kaskadni pristup također omogućuje svodenje otpada na minimum, s pozitivnim učinkom za razvoj ekološki održivog biogospodarstva.

EFFAT smatra da bi biogospodarstvo budućnosti trebalo biti održivo socijalno i gospodarski te na području okoliša.

DRUŠTVENO ODRŽIVO BIOGOSPODARSTVO

Razvoj biogospodarstva treba uključiti cjelokupni proces: mladi i nezaposleni bi trebali imati mogućnost zaposliti se u biogospodarstvu. To podrazumijeva promidžbu odgovarajuće edukacijske ponude, uključujući praktičnu obuku u proizvodnim jedinicama.

GOSPODARSTVENO ODRŽIVO BIOGOSPODARSTVO

Studija je pokazala da **diverzifikacija ka neprehrambenim lancima vrijednosti biološkog podrijetla** može poboljšati rentabilnost uključenih poslovnih subjekata, s **pozitivnim utjecajem na očuvanje broja radnih mjesta u prehrambenoj industriji**. Ovi rezultati ističu **značaj međugranskog pristupa biogospodarstvu**. Studija je također pokazala da novi lanci vrijednosti biološkog podrijetla mogu biti uspješno provedeni u raznim razmjerima. Čak i u slučaju da je potencijal za stvaranje zapošljavanja u industrijskim klasterima velikih razmjera znatno veći, ovaj razvojni model može biti nepodoban za neke procese ili neizvodiv za neke kontekste. Ne bismo smjeli zanemariti potencijal za stvaranje zapošljavanja u manjim proizvodnim jedinicama biološkog podrijetla, osobito kada te se broj takvih jedinica može znatno povećati.

EKOLOŠKI ODRŽIVO BIOGOSPODARSTVO

Na koncu, isto toliko značajna je činjenica da bi razvoj biogospodarstva mogao **doprinijeti boljem očuvanju okoliša i učinkovitijoj akciji protiv klimatskih promjena**. U tom cilju bi razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla trebao: i) imati podršku sveobuhvatne analize posljedica klimatskih promjena/promjena u okolišu; u slučaju da su posljedice negativne, potrebno je poduzeti odgovarajuće **mjere smanjenja rizika**; ii) **primijeniti „kaskadni pristup“**, zbog njegovog **učinka smanjenja otpada**.

Studija je omogućila izradu **preporuka** s ciljem **promidžbe razvoja gospodarstva održivog socijalno i gospodarski te na području okoliša**, u skladu s gore navedenim. U tu svrhu, sindikati i predstavnici radnika trebali bi:

1. Pokrenuti inicijative čiji cilj je **poboljšanje vlastitog poznavanja biogospodarstva**.
2. **Ojačati sindikalnu solidarnost i suradnju u cijelom grani**.
3. Razmisliti o mogućnosti **ulaganja djela financijskih sredstava koja imaju na raspolaganju** (npr. sredstva mirovinskog fonda radnika) **u projekte za razvoj lanaca vrijednosti biološkog podrijetla** koji su **održivi kako socijalno i gospodarski tako i na području okoliša**.

4. Aktivno pridonijeti **prilagodbi postojećih EU i nacionalnih instrumenata** u cilju promidžbe razvoja biogospodarstva, kao i **razradu novih**.
5. Aktivno pridonijeti **prilagodbi postojećih EU i nacionalnih inicijativa u cilju promidžbe razvoja biogospodarstva** (npr. preko istraživanja i edukacije, dodjelu financijskih stimulansa, svođenjem regulatornih ograničenja na minimum, itd.).

U cilju **promidžbe stvaranja radnih mjesta u biogospodarstvu**, i kako bi se **osigurale odgovarajuće vještine potrebne za biogospodarstvo**, sindikati i predstavnici radnika trebali bi:

6. Pokrenuti inicijative s ciljem da:
 - a. **Poboljšaju svoje poznavanje posljedica biogospodarstva u smislu zapošljavanja i neophodnih vještina radnika.**
 - b. **Poboljšaju informiranost i opće poznavanje biogospodarstva kod radnika** (npr. izradom informativnog materijala).
 - c. **Pomognu nezaposlenim radnicima u pristupu tehničkoj edukaciji na području biogospodarstva**, s pogledu poboljšanja njihovih mogućnosti da pronađu posao u relevantnim sektorima.
7. Razmotriti o mogućnosti **ulaganja djela financijskih sredstava koja imaju na raspolaganju** (npr. sredstva mirovinskog fonda radnika) **u projekte za odgovarajuće tehničke edukacije radnika na području biogospodarstva**, s ciljem poboljšanja mogućnosti da pronađu posao u relevantnim sektorima.

EFFAT je Europska federacija sindikata prehrambene industrije, poljoprivrede i turizma, koja također predstavlja domaće radnike.

Kao Europska federacija sindikata koja predstavlja 120 nacionalnih sindikata iz 35 europske države, EFFAT brani interese više od 22 milijuna radnika pred Europskim institucijama, Europskim udrugama poslodavaca i multinacionalnim tvrtkama.

EFFAT je član ETUC-a (Europska konfederacija sindikata) i Europske regionalne organizacije IUF-a (Međunarodni savez udruženja radnika prehrane, poljoprivrede, ugostiteljstva i duhana).

EFFAT

EFFAT

Avenue Louise 130 A, Box 3

BE-1050 Bruxelles

Tel: + 32 2 218 77 30

Fax: + 32 2 218 30 18

www.effat.org
